(इंग्रजी टंकलिखित न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

प्रधान आयकर आयुक्त, मुंबई

विरुद्ध

मेसर्स आय-व्हेन इंटरॅक्टिव्ह लिमिटेड, मुंबई

(दिवाणी अपील क्रमांक ८१३२/२०१९)

१८ ऑक्टोबर २०१९

[न्यायमूर्ती उदय उमेश ललित, न्यायमूर्ती इंदिरा बॅनर्जी आणि न्यायमूर्ती एम. आर. शहा]

आयकर अधिनियम १९६१, कलम १४२(१), प्रदान करणे कलम १४३(२) - प्रतिवादी-करदाता कंपनीने २००६-०७ साठी एकूण रु. ३,३८,७१,७१६/- च्या उत्पन्नाचा विवरणपत्र दाखल केला, मॉड्यूल योजनेअंतर्गत - कलम १४३ (२) अंतर्गत करदात्याला ०५.१०.२००७ रोजी पॅन डेटाबेसनुसार उपलब्ध पत्त्यावर नोटीस जारी केली गेली - आणखी एक नोटीस कलम १४३ (२) अंतर्गत जारी केली गेली - पुढील नोटिसा कलम १४२ (१) अंतर्गत करदात्याला जारी केल्या गेल्या, योग्यरित्या प्रदान केल्या गेल्या - नोटिसांना आव्हान दिले गेले की त्या करदात्याला प्रदान केल्या गेल्या नव्हत्या कारण त्याला त्या कधीच प्राप्त झाल्या नाहीत आणि नंतर प्रदान केलेल्या आणि प्राप्त झालेल्या नोटिसा कलम १४३ च्या तरतुदीअंतर्गत विहित मर्यादेच्या कालावधीच्या पलीकडे होत्या - मूल्यांकन अधिकाऱ्याने रु. ८,९१,१७,६४३/- ची अस्वीकृती केली आणि एकूण उत्पन्न

रु. ५,५२,४५,९३०/- निश्चित केले - मूल्यांकन आदेश आयकर अपील आयुक्त (अपील), आयकर अपीलीय न्यायाधिकरण (आयटीएटी) आणि उच्च न्यायालयाने कायम ठेवला - अधिनिर्णित करणे : उत्पन्नाच्या विवरणपत्रात नवीन पत्त्याचा केवळ उल्लेख करणे, मूल्यांकन अधिकाऱ्याला पत्त्याच्या बदलाबाबत विशेषतः सूचित न करणे आणि पॅन डेटाबेसमध्ये बदल न करणे, पुरेसे नाही - अशा विशिष्ट सूचनेच्या अभावी, मूल्यांकन अधिकारी पॅन डेटाबेसमध्ये उपलब्ध असलेल्या पत्त्यावर नोटीस पाठवण्यास योग्य ठरेल, विशेषतः जेव्हा विवरणपत्र ई-मॉड्यूल योजनेअंतर्गत दाखल केले गेले आहे - कलम १४३ (२) अंतर्गत नोटिसा विभागाच्या स्वयंचलित प्रणालीद्वारे निवडलेल्या प्रकरणावर जारी केल्या जातात, जी करदात्याचा पत्ता पॅनच्या डेटाबेसमधून घेते - म्हणून, कंपनीच्या नावात बदल झाल्यास आणि/किंवा नोंदणीकृत कार्यालय किंवा कॉर्पोरेट कार्यालयात बदल झाल्यास, पॅनच्या डेटाबेसमध्ये पत्त्याचा बदल करणे आवश्यक आहे आणि याची माहिती कंपनी रजिस्ट्रारला विहित नमुन्यात द्यावी लागते - त्यानंतर करदात्याला त्या कागदपत्राच्या प्रतीसह विभागाकडे जाऊन विभागीय पॅन डेटाबेसमध्ये पत्त्याचा बदल करण्यासाठी अर्ज करावा लागतो, जे या प्रकरणात करदात्याने केले नाही - मूल्यांकन अधिकाऱ्याने कोणतीही चूक केली असे म्हणता येणार नाही आणि पॅन डेटाबेसनुसार पत्त्यावर नोटीस पाठवणे योग्य होते - अशा प्रकारे, ०५.१०.२००७ ची नोटीस कलम १४३ (२) च्या तरतुदीत विहित कालावधीत आहे असे म्हणता येईल - एकदा नोटीस कलम १४३ (२) च्या तरतुदीत विहित कालावधीत

पाठवली गेली की, त्यानंतर करदात्याला नोटीशीचे प्रत्यक्ष प्रदान होणे अप्रासंगिक ठरते - उच्च न्यायालय, आयकर अपील आयुक्त (अपील) आणि आयटीएटी यांचा मूल्यांकन आदेश कायद्याच्या दृष्टिकोनातून चुकीचा ठरवणारा निर्णय रद्द - प्रकरण कायद्यानुसार गुणवत्तेनुसार अपीलचा विचार करण्यासाठी सीआयटी (अपील) कडे परत पाठवले गेले.

अपील मंजूर करताना, न्यायालयाने असे अधिनिर्णित केले कि –

१.१ आयकर अधिनियम, १९६१ च्या कलम १४३ (२) अंतर्गत नोटीस मूल्यांकन अधिकाऱ्याने करदात्याला पॅन डेटाबेसमध्ये नमूद केलेल्या पत्त्यावर ०५.१०.२००७ रोजी पाठवली होती आणि ती १९६१ च्या कायद्याच्या कलम १४३ (२) च्या तरतुदीत विहित कालमर्यादेत होती. करदात्याच्या वतीने असा दावा होता की, ०६.१२.२००५ च्या संप्रेषणाद्वारे करदात्याने मूल्यांकन अधिकाऱ्याला नवीन पत्त्याबाबत सूचित केले होते, तरीही मूल्यांकन अधिकाऱ्याने जुना पत्ता वापरून नोटीस पाठवली. करदात्याला ०६.१२.२००५ च्या कथित संप्रेषणाचा पुरावा सादर करण्यात अपयश आले आहे. उपलब्ध असलेले एकमेव कागदपत्र म्हणजे कंपनी रजिस्ट्रार (आरओसी) कडे दाखल केलेला फॉर्म क्रमांक १८ आहे. आरओसी कडे फॉर्म-१८ दाखल करणे हे मूल्यांकन अधिकाऱ्याला पत्त्याच्या बदलाची सूचना म्हणून मानले जाऊ शकत नाही. करदात्याने पॅन डेटाबेसमध्ये पत्ता बदलण्यासाठी कोणताही अर्ज केला नव्हता आणि पॅन डेटाबेसमध्ये जुना पत्ताच कायम होता. म्हणून, पत्त्याच्या बदलाबाबत मूल्यांकन अधिकाऱ्याला कोणतीही सूचना नसल्यामुळे, मूल्यांकन अधिकारी पॅन डेटाबेसनुसार

उपलब्ध पत्त्यावर नोटीस जारी करण्यास योग्य ठरले. त्यामुळे, मूल्यांकन अधिकाऱ्याने कोणतीही चूक केली असे म्हणता येणार नाही आणि खरं तर मूल्यांकन अधिकारी पॅन डेटाबेसनुसार पत्त्यावर नोटीस पाठवण्यास योग्य होते. जर असे असेल, तर ०५.१०.२००७ ची नोटीस १९६१ च्या कायद्याच्या कलम १४३ (२) च्या तरतुदीत विहित कालावधीत आहे असे म्हणता येईल. एकदा का कायद्याच्या कलम १४३ (२) च्या तरतुदीत विहित कालावधीत नोटीस जारी केली गेली, तर ती १९६१ च्या कायद्याच्या कलम १४३ (२) चे पुरेसे पालन मानली जाऊ शकते. एकदा का १९६१ च्या कायद्याच्या कलम १४३ (२) च्या तरतुदीत विहित कालावधीत नोटीस पाठवली गेली, तर त्यानंतर करदात्याला नोटीशीचे प्रत्यक्ष प्रदान होणे अप्रासंगिक ठरते. एखाद्या प्रकरणात असे होऊ शकते की, विहित कालावधीत नोटीस पाठवली गेली तरी करदाता विहित कालावधी संपेपर्यंत नोटीशीचे प्रत्यक्ष प्रदान टाळू शकतो. [परिच्छेद ६.१] [५१६-एफ-एच; ५१७-ए-ई]

१.२ उत्पन्नाच्या विवरणपत्रात नवीन पत्त्याचा केवळ उल्लेख करणे, मूल्यांकन अधिकाऱ्याला पत्त्याच्या बदलाबाबत विशेषतः सूचित न करणे आणि पॅन डेटाबेसमध्ये बदल न करणे, हे पुरेसे आणि पर्याप्त नाही. करदात्याच्या नावात बदल आणि/किंवा पत्त्याच्या बदलाबाबत मूल्यांकन अधिकाऱ्याला कोणतीही विशिष्ट सूचना नसल्यास, मूल्यांकन अधिकारी करदात्याच्या पॅन डेटाबेसमध्ये उपलब्ध असलेल्या पत्त्यावर नोटीस पाठवण्यास योग्य ठरेल, विशेषतः जेव्हा विवरणपत्र ई-मॉड्यूल योजनेअंतर्गत दाखल

केले गेले आहे. १९६१ च्या कायद्याच्या कलम १४३ (२) अंतर्गत नोटिसा विभागाच्या स्वयंचलित प्रणालीद्वारे निवडलेल्या प्रकरणावर जारी केल्या जातात, जी करदात्याचा पत्ता पॅनच्या डेटाबेसमधून घेते. म्हणून, कंपनीच्या नावात बदल झाल्यास आणि/किंवा नोंदणीकृत कार्यालय किंवा कॉर्पोरेट कार्यालयात बदल झाल्यास, पॅनच्या डेटाबेसमध्ये पत्त्याचा बदल करणे आवश्यक आहे आणि याची माहिती कंपनी रजिस्ट्रारला विहित नमुन्यात (फॉर्म १८) द्यावी लागते आणि त्या आवश्यकतेची पूर्तता केल्यानंतर, करदात्याला त्या कागदपत्राच्या प्रतीसह विभागाकडे जावे लागते आणि करदात्याला विभागीय पॅन डेटाबेसमध्ये पत्त्याचा बदल करण्यासाठी अर्ज करावा लागतो, जे या प्रकरणात करदात्याने केले नाही. उच्च न्यायालयाने पारित केलेला आव्हानित निकाल आणि आदेश तसेच विद्वान आयकर अपील आयुक्त (अपील) आणि आय.टी.ए.टी. यांनी वरील आधारावर मूल्यांकन आदेश कायद्याच्या दृष्टिकोनातून चुकीचा ठरवणारे आदेश टिकवले जाऊ शकत नाहीत आणि ते रद्द करणे आणि बाजूला ठेवणे योग्य आहे. विद्वान आयकर अपील आयुक्त (अपील) यांनी इतर आधारांवर गुणवत्तेच्या आधारावर विचार केलेला नाही आणि अपीलचा गुणवत्तेच्या आधारावर विचार केलेला नाही, म्हणून प्रकरण विद्वान आयकर अपील आयुक्त (अपील) यांच्याकडे गुणवत्तेच्या आधारावर अपीलचा विचार करण्यासाठी, कायद्यानुसार, परत पाठवणे आवश्यक आहे. [परिच्छेद ७ आणि ९] [५१८-ए-डी; एफ-जी]

सहायक आयकर आयुक्त विरुद्ध हॉटेल ब्लू मून, (२०१०) ३ एससीसी २५९:

[२०१०] २ एससीआर २८२ - संदर्भित केला गेला.

निर्णय विधी संदर्भ

[२०१०] २ एससीआर २८२ संदर्भित केले परिच्छेद ५.३

दिवाणी अपीलीय अधिकारक्षेत्र: दिवाणी अपील क्रमांक - ८१३२/२०१९.

बॉम्बे उच्च न्यायालयाच्या आयकर अपील क्रमांक ९४/२०१६ मधील दिनांक २७.०६.२०१८ च्या निकाल आणि आदेशापासून.

अपीलदाराचे वकील म्हणून - एच. राघवेंद्र राव, रुपेश कुमार, श्रीमती अनिल कटियार.

उत्तरवादीसाठी वकील म्हणून : एस. के. बगारिया, वरिष्ठ वकील, के. आर. ससीप्रभु, विष्णू शर्मा.

न्यायालयाचा निकाल **न्यायमूर्ती - एम. आर. शाह** यांनी दिला –

१. अनुमती देण्यात आली.

२. बॉम्बे उच्च न्यायालयाने २७.०६.२०१८ रोजी आयकर अपील क्रमांक ९४/२०१६ मध्ये दिलेल्या निकाल आणि आदेशाबाबत नाराज आणि असमाधानी असल्याने, ज्यामध्ये उच्च न्यायालयाने महसूल विभागाने दाखल केलेले अपील फेटाळले आणि विद्वान आयकर आयुक्त (अपील) तसेच आय.टी.ए.टी. यांनी दिलेले आदेश कायम ठेवून

मूल्यांकन वर्ष २००६-०७ साठीचे मूल्यांकन आदेश रद्द केले, त्याविरुद्ध महसूल विभागाने सध्याचे अपील दाखल केले आहे.

३. उत्तरवादी-निर्धारितीने मूल्यांकन वर्ष २००६-०७ साठी २८.११.२००६ रोजी एकूण रुपये ३,३८,७१,७१६/- च्या उत्पन्नाची परतावा दाखल केला. हा परतावा ई-मॉड्यूल योजना जी अंतर्गत दाखल करण्यात आला होता आणि त्यानंतर त्याची हार्ड कॉपी ०५.१२.२००६ रोजी दाखल करण्यात आली. उत्पन्नाच्या परताव्यासोबत ताळेबंद आणि नफा-तोटा खाते जोडले गेले होते. परतावा आयकर कायदा, १९६१ (यापुढे '१९६१ कायदा' म्हणून संदर्भित) च्या कलम १४३(१) अंतर्गत प्रक्रिया करण्यात आला. प्रतिवादी-निर्धारितीनेस ०५.१०.२००७ रोजी १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत नोटीस जारी करण्यात आली. ही नोटीस निर्धारितीच्या पॅन डेटाबेसनुसार उपलब्ध असलेल्या पत्त्यावर पाठवण्यात आली. निर्धारितीस १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत २५.०७.२००८ रोजी आणखी एक संधी देण्यात आली. ही नोटीस देखील पॅन डेटाबेसनुसार उपलब्ध असलेल्या पत्त्यावर निर्धारितीस जारी करण्यात आली. त्यानंतर, १९६१ कायद्याच्या कलम १४२(१) अंतर्गत २३.०१.२००८, २५.०७.२००८ आणि ०५.१०.२००८ रोजी पुढील नोटिसेस प्रश्नावलीसह विविध तपशील मागवण्यासाठी जारी करण्यात आल्या आणि त्या प्रतिवादी-निर्धारितीने कंपनीवर योग्यरित्या दाखल करण्यात आल्या. या नोटिसच्या प्रत्युत्तरात, कंपनीच्या प्रतिनिधीने २८.११.२००८ आणि ०४.१२.२००८ रोजी हजेरी लावली. निर्धारितीने मूल्यांकन अधिकाऱ्यासमोरील

कार्यवाहीत भाग घेतला. तथापि, निर्धारितीने १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) आणि १४२(१) अंतर्गत जारी केलेल्या नोटिसेसला आव्हान दिले, कारण या नोटिसेस निर्धारितीने कंपनीला मिळाल्या नव्हत्या आणि त्यानंतरच्या नोटिसेस, ज्या निर्धारितीने कंपनीने प्राप्त केल्या, त्या १९६१ कायद्याच्या कलम १४३ च्या तरतुदीनुसार निर्धारित कालमर्यादेच्या पलीकडे होत्या.

३.१ मूल्यांकन अधिकाऱ्याने २४.१२.२००८ रोजीच्या मूल्यांकन आदेशाद्वारे १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(३) अंतर्गत मूल्यांकन पूर्ण केले, ज्यामध्ये १९६१ कायद्याच्या कलम १४ए अंतर्गत, आयकर नियमांच्या नियम ८ सोबत वाचून, रुपये ८,९१,१७,६४३/- ची नकारात्मकता केली आणि एकूण उत्पन्न रुपये ५,५२,४५,९३०/- निश्चित केले.

३.२ २४.१२.२००८ रोजीच्या मूल्यांकन आदेशाने नाराज असलेल्या निर्धारितीने विद्वान आयकर आयुक्त (अपील) यांच्याकडे अपील दाखल केले. विद्वान आयकर आयुक्त (अपील) यांनी २३.१२.२०१० रोजीच्या आदेशाद्वारे अपील मंजूर केले, असा निष्कर्ष काढला की मूल्यांकन अधिकाऱ्याने १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत वैध अधिकारक्षेत्र न घेता १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(३) अंतर्गत मूल्यांकन पूर्ण केले, आणि त्यामुळे १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(३) अंतर्गत तयार केलेले मूल्यांकन अवैध आहे. विद्वान आयकर आयुक्त (अपील) यांनी निरीक्षण केले की १९६१ कायद्याच्या कलम १४३ च्या तरतुदीनुसार निर्धारित कालमर्यादेच्या पलीकडे १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत नोटीसची पुढील सेवा झाली होती आणि यापूर्वी कोणत्याही नोटिसेस

निर्धारितीने दाखल झाल्या नव्हत्या किंवा प्राप्त झाल्या नव्हत्या, कारण त्या जुन्या पत्त्यावर पाठवल्या गेल्या होत्या आणि दरम्यानच्या काळात निर्धारितीने कंपनीने आपला पत्ता बदलला होता, त्यामुळे मूल्यांकन आदेश कायद्याच्या दृष्टीने चुकीचा होता. महसूल विभागाने आयकर अपीलीय न्यायाधिकरणाकडे अपील दाखल केले, जे विद्वान आय.टी.ए.टी. यांनी १९.०१.२०१५ रोजीच्या आदेशाद्वारे फेटाळले. विद्वान आयकर आयुक्त (अपील) आणि आय.टी.ए.टी. यांनी दिलेले आदेश उच्च न्यायालयाने आव्हानित निकाल आणि आदेशाद्वारे कायम ठेवले आहेत. त्यामुळे महसूल विभागाने सध्याचे अपील दाखल केले आहे.

४. श्री. एच. राघवेंद्र राव, महसूल विभागाच्या वतीने उपस्थित असलेले विद्वान वकील, यांनी जोरदारपणे सादर केले की उच्च न्यायालयाने अपील फेटाळून आणि त्याद्वारे विद्वान आयकर आयुक्त (अपील) आणि आय.टी.ए.टी. यांनी दिलेले आदेश कायम ठेवून मूल्यांकन आदेश कायद्याच्या दृष्टीने चुकीचा आहे, असा निष्कर्ष काढणारा आव्हानित निकाल आणि आदेश, १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) च्या तरतुदींच्या विरुद्ध आहे.

४.१ पुढे असे सादर करण्यात आले की मूल्यांकन अधिकाऱ्याने १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत नोटीस पॅन डेटाबेसनुसार उपलब्ध असलेल्या पत्त्यावर निर्धारितीनेस पाठवली. असे सादर करण्यात आले की निर्धारितीने पत्त्याच्या बदलाबाबत मूल्यांकन अधिकाऱ्यास कोणतीही सूचना दिली नव्हती. त्यामुळे १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत नोटीस पॅन डेटाबेसनुसार उपलब्ध असलेल्या पत्त्यावर निर्धारितीनेस पाठवण्यात

आली. असे सादर करण्यात आले की एकदा १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत नोटीस जारी करून पॅन डेटाबेसनुसार उपलब्ध असलेल्या पत्त्यावर निर्धारितीनेस पाठवली गेली की, १९६१ कायद्याच्या संबंधित तरतुदींचे, विशेषतः १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) चे, पुरेसे पालन झाले आहे असे म्हणता येईल.

४.२ पुढे असे सादर करण्यात आले की उच्च न्यायालयाने हे तथ्य योग्यरित्या लक्षात घेतले नाही की प्रतिवादी-निर्धारितीनेकडून ०६.१२.२००५ रोजीच्या कथित संप्रेषणाद्वारे निर्धारितीनेच्या नवीन पत्त्याची माहिती मूल्यांकन अधिकाऱ्यास देण्यात आली होती, हे संप्रेषण मूल्यांकन अधिकाऱ्यास कधीच प्राप्त झाले नाही. असे सादर करण्यात आले की आजही मूल्यांकनकर्ता हे संप्रेषण सादर करण्याच्या स्थितीत नाही. त्यामुळे प्रतिवादी-निर्धारितीने हे सिद्ध करण्यात अपयश दाखवले आहे की ०६.१२.२००५ रोजीचे कथित संप्रेषण, नवीन पत्त्याची माहिती देण्यासाठी, खरंच मूल्यांकन अधिकाऱ्यास पाठवले गेले होते.

४.३ महसूल विभागाच्या वतीने उपस्थित असलेल्या विद्वान वकिलाने पुढे सादर केले की, विद्वान आयकर आयुक्त (अपील) यांनी ०६.१२.२००५ रोजीच्या कथित संप्रेषणावर, ज्याद्वारे निर्धारितीने पत्त्याच्या बदलाची माहिती मूल्यांकन अधिकाऱ्यास दिली होती, मोठ्या प्रमाणात अवलंबून राहिले, परंतु ०६.१२.२००५ रोजीचे संप्रेषण उपलब्ध नाही आणि सादर करण्यात आलेले नाही. असे सादर करण्यात आले की या तथ्यांच्या आणि परिस्थितींच्या आधारे मूल्यांकन अधिकाऱ्याने १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत

नोटिसेस पॅन डेटाबेसनुसार उपलब्ध असलेल्या पत्त्यावर पाठवण्यास योग्य ठरले. त्यामुळे विद्वान आयकर आयुक्त (अपील), आय.टी.ए.टी. आणि उच्च न्यायालयाने १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत नोटीस कालमर्यादेच्या पलीकडे होती, असा निष्कर्ष काढून मूल्यांकन आदेश कायद्याच्या दृष्टीने चुकीचा आहे, असे मानण्यात गंभीर चूक केली आहे.

४.४ पुढे असे सादर करण्यात आले की, त्यानंतर निर्धारितीने मूल्यांकन कार्यवाहीत भाग घेतला होता आणि त्यामुळे विद्वान आयकर आयुक्त (अपील) यांनी अपीलचे गुणवत्तेनुसार विचार करायला हवे होते आणि केवळ मूल्यांकन आदेश कायद्याच्या दृष्टीने चुकीचा आहे या कारणास्तव मूल्यांकन आदेश रद्द करायला नको होता.

४.५ वरील सादरीकरण करून, सध्याचे अपील मंजूर करण्याची विनंती करण्यात आली आहे.

५. श्री. एस. के. बगारिया, उत्तरवादी-निर्धारितीच्या वतीने उपस्थित असलेले विद्वान वरिष्ठ वकील, यांनी विद्वान आयकर आयुक्त (अपील) यांनी दिलेले आदेश आणि आय.टी.ए.टी. तसेच उच्च न्यायालयाने त्यांना कायम ठेवलेल्या आदेशांचे समर्थन करण्यासाठी जोरदार प्रयत्न केले. असे सादर करण्यात आले की मूल्यांकन अधिकाऱ्यास निर्धारितीनेचा नवा पत्ता माहिती होता आणि त्यामुळे मूल्यांकन अधिकाऱ्याने नव्या पत्त्यावर नोटिसेस पाठवणे आवश्यक होते. असे सादर करण्यात आले की त्याऐवजी मूल्यांकन अधिकाऱ्याने जुन्या पत्त्यावर नोटीस पाठवली आणि त्यामुळे ती निर्धारितीनेस

कधीच दाखल झाली नाही. असे सादर करण्यात आले की जेव्हा पुढील नोटीस निर्धारितीनेस दाखल झाली, तेव्हा १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत नोटीस १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत निर्धारित कालमर्यादेने बंधनकारक झाली होती. त्यामुळे विद्वान आयकर आयुक्त (अपील), आय.टी.ए.टी. आणि उच्च न्यायालयाने मूल्यांकन आदेश कायद्याच्या दृष्टीने चुकीचा आहे, असा निष्कर्ष काढणे योग्य आहे.

५.१ निर्धारितीच्या वतीने उपस्थित असलेल्या विद्वान वरिष्ठ वकिलाने पुढे सादर केले की, निर्धारितीने कंपनीच्या पत्त्याचा बदल आणि नावाचा बदल याची माहिती कंपनी निबंधकाकडे फॉर्म-१८ मध्ये दिली गेली होती. असे सादर करण्यात आले की खरं तर कंपनीचे नाव बदलले गेले होते आणि पत्त्याचा बदल स्थापित आणि सिद्ध झाला आहे.

५.२ श्री. बगारिया, विद्वान वरिष्ठ वकील, यांनी पुढे सादर केले की मूल्यांकन अधिकाऱ्यास नवा पत्ता माहिती होता, हे मूल्यांकन वर्ष २००४-०५ आणि मूल्यांकन वर्ष २००५-०६ साठीचे मूल्यांकन आदेश नव्या पत्त्यावर पाठवले गेले यावरून स्पष्ट होते.

५.३ या न्यायालयाच्या असिस्टंट कमिशनर ऑफ इनकम टॅक्स विरुद्ध हॉटेल ब्ल्यू मून [(२०१०) ३ एससीसी २५९] या खटल्यातील निर्णयावर अवलंबून, मूल्यांकनकर्त्याच्या वतीने विद्वान वरिष्ठ वकिलाने सादर केले की, या न्यायालयाने ठरविल्याप्रमाणे १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) च्या तरतुदीनुसार निर्धारित वेळेत १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत नोटीस जारी करणे अनिवार्य आणि बंधनकारक आहे. असे सादर

करण्यात आले की, जेव्हा असे आढळले की १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) च्या तरतुदीनुसार निर्धारित वेळेत १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत नोटीस मूल्यांकनकर्त्यास दाखल झाली नाही, तेव्हा मूल्यांकन आदेश कायद्याच्या दृष्टीने चुकीचा होता आणि तो विद्वान आयकर आयुक्त (अपील) यांनी योग्यरित्या रद्द केला, जो उच्च न्यायालयापर्यंत कायम ठेवला गेला.

५.४ वरील सादरीकरण करून आणि या न्यायालयाच्या वरील निर्णयावर अवलंबून, सध्याचे अपील फेटाळण्याची विनंती करण्यात आली आहे.

६. आम्ही संबंधित पक्षांच्या वतीने विद्वान वकिलांचे सविस्तर युक्तिवाद ऐकले आहेत.

६.१ सुरुवातीस, हे नमूद करणे आवश्यक आहे की १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत नोटीस मूल्यांकन अधिकाऱ्याने ०५.१०.२००७ रोजी पॅन डेटाबेसमध्ये नमूद केलेल्या पत्त्यावर मूल्यांकनकर्त्यास पाठवली होती आणि ती १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) च्या तरतुदीनुसार निर्धारित वेळेच्या मर्यादेत होती. तथापि, मूल्यांकनकर्त्याच्या वतीने असा दावा करण्यात आला की, सदर नोटीस मूल्यांकनकर्त्यास दाखल झाली नाही कारण मूल्यांकनकर्त्याने आपले नाव आणि पत्ता बदलला होता आणि त्यापूर्वी नव्या पत्त्यावर स्थलांतरित झाला होता, त्यामुळे सदर नोटीस मूल्यांकनकर्त्यास दाखल झाली नाही आणि जेव्हा नंतरच्या नोटिसेस मूल्यांकनकर्त्यास दाखल झाल्या, तेव्हा १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत नोटीस १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) च्या तरतुदीनुसार निर्धारित कालमर्यादेने बंधनकारक झाली होती आणि त्यामुळे मूल्यांकन

आदेश कायद्याच्या दृष्टीने चुकीचा आहे. मूल्यांकनकर्त्याच्या वतीने असा दावा करण्यात आला की ०६.१२.२००५ रोजीच्या संप्रेषणाद्वारे मूल्यांकनकर्त्याने नव्या पत्त्याची माहिती मूल्यांकन अधिकाऱ्यास दिली होती आणि तरीही मूल्यांकन अधिकाऱ्याने जुन्या पत्त्यावर नोटीस पाठवली. तथापि, हे नमूद करणे आवश्यक आहे की ०६.१२.२००५ रोजीचे कथित संप्रेषण उपलब्ध नाही. ते ना मूल्यांकन अधिकाऱ्यासमोर सादर करण्यात आले, ना या न्यायालयासमोर सादर करण्यात आले. २१.०८.२०१९ रोजीच्या आदेशाच्या अनुपालनात दाखल केलेल्या प्रत मध्येही, मूल्यांकनकर्त्याने नमूद केले आहे की ०६.१२.२००५ रोजीचे कथित संप्रेषण उपलब्ध नाही. अशा प्रकारे, मूल्यांकनकर्त्याने ०६.१२.२००५ रोजीचे कथित संप्रेषण सिद्ध करण्यात अपयश दाखवले आहे. उपलब्ध असलेले एकमेव दस्तऐवज म्हणजे कंपनी निबंधकाकडे दाखल केलेला फॉर्म क्रमांक १८. कंपनी निबंधकाकडे फॉर्म-१८ दाखल करणे हे मूल्यांकन अधिकाऱ्यास पत्त्याच्या बदलाची माहिती देणे असे मानले जाऊ शकत नाही. असे दिसते की मूल्यांकनकर्त्याने पॅन डेटाबेसमध्ये पत्ता बदलण्यासाठी कोणताही अर्ज केला नव्हता आणि पॅन डेटाबेसमध्ये जुना पत्ता कायम होता. त्यामुळे, पत्त्याच्या बदलाबाबत मूल्यांकन अधिकाऱ्यास कोणतीही विशिष्ट माहिती नसल्याने, मूल्यांकन अधिकाऱ्याने पॅन डेटाबेसनुसार उपलब्ध असलेल्या पत्त्यावर नोटीस जारी करण्यास योग्य ठरले. त्यामुळे, मूल्यांकन अधिकाऱ्याने कोणतीही चूक केली असे म्हणता येणार नाही आणि खरं तर मूल्यांकन अधिकाऱ्याने पॅन डेटाबेसनुसार उपलब्ध असलेल्या पत्त्यावर नोटीस

पाठवण्यास योग्य ठरले. जर असे असेल, तर ०५.१०.२००७ रोजीची नोटीस १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) च्या तरतुदीनुसार निर्धारित कालमर्यादेत होती असे म्हणता येईल. एकदा नोटीस कायद्याच्या कलम १४३(२) च्या तरतुदीनुसार निर्धारित कालमर्यादेत जारी केली गेली की, ती १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) चे पुरेसे पालन आहे असे म्हणता येईल. एकदा नोटीस १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) च्या तरतुदीनुसार निर्धारित कालमर्यादेत पाठवली गेली की, त्यानंतर मूल्यांकनकर्त्यास प्रत्यक्ष नोटीस दाखल होणे बिनमहत्त्वाचे ठरेल. एखाद्या प्रकरणात असे होऊ शकते की, नोटीस निर्धारित कालमर्यादेत पाठवली गेली असली, तरी मूल्यांकनकर्ता निर्धारित कालमर्यादा संपेपर्यंत प्रत्यक्ष नोटीस दाखल होण्यापासून टाळाटाळ करू शकेल. मूल्यांकनकर्त्याच्या वतीने विद्वान वरिष्ठ वकिलाने अवलंबलेल्या हॉटेल ब्ल्यू मून (वरील) या खटल्यातही असे निरीक्षण करण्यात आले आहे की मूल्यांकन अधिकाऱ्याने १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) च्या तरतुदीनुसार निर्धारित वेळेत १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत नोटीस जारी करणे आवश्यक आहे. त्यामुळे, या प्रकरणातील तथ्ये आणि परिस्थितींच्या आधारे, उच्च न्यायालयाने अपील फेटाळून आणि विद्वान आयकर आयुक्त (अपील) आणि आय.टी.ए.टी. यांनी दिलेले आदेश कायम ठेवून, केवळ मूल्यांकन आदेश कायद्याच्या दृष्टीने चुकीचा आहे या कारणास्तव मूल्यांकन आदेश रद्द करणे योग्य ठरले नाही, कारण १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत मूल्यांकनकर्त्यास नोटीस दाखल

होणे १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) च्या तरतुदीनुसार निर्धारित वेळेच्या पलीकडे होते.

७. आता उच्च न्यायालयाने विद्वान न्यायाधिकरणाच्या मताशी सहमती दर्शवताना केलेल्या निरीक्षणांबाबत, की केवळ नव्या पत्त्यासह उत्पन्नाचा परतावा दाखल करणे, कंपनी कायदा आणि आयकर कायद्याप्रमाणे योग्य प्रक्रियात्मक पावले पाळण्यासाठी मूल्यांकनकर्त्याची कायदेशीर जबाबदारी पूर्ण करण्यासाठी पुरेसे आहे, याबाबत आम्ही असे मत व्यक्त करतो की, पत्त्याच्या बदलाबाबत आणि/किंवा मूल्यांकनकर्त्याच्या नावात बदलाबाबत मूल्यांकन अधिकाऱ्यास विशिष्टपणे माहिती न देता आणि पॅन डेटाबेसमध्ये बदल न करता, केवळ उत्पन्नाच्या परतावात नव्या पत्त्याचा उल्लेख करणे पुरेसे आणि योग्य नाही . मूल्यांकनकर्त्याच्या पत्त्यात आणि/किंवा नावात बदल झाल्याबाबत मूल्यांकन अधिकाऱ्यास कोणतीही विशिष्ट माहिती नसल्यास , मूल्यांकनकर्त्याच्या पॅन डेटाबेसमध्ये नमूद केलेल्या उपलब्ध पत्त्यावर नोटीस पाठवणे मूल्यांकन अधिकाऱ्यास योग्य ठरेल, विशेषत: जेव्हा परतावा ई-मॉड्यूल योजनेअंतर्गत दाखल केला गेला आहे. हे नमूद करणे आवश्यक आहे की १९६१ कायद्याच्या कलम १४३(२) अंतर्गत नोटिसेस विभागाच्या स्वयंचलित प्रणालीद्वारे निवडलेल्या प्रकरणावर आधारित जारी केल्या जातात, जी मूल्यांकनकर्त्याचा पत्ता पॅनच्या डेटाबेसमधून घेते. त्यामुळे, कंपनीच्या नावात बदल झाल्यास आणि/किंवा नोंदणीकृत कार्यालय किंवा कॉर्पोरेट कार्यालयात कोणताही बदल झाल्यास, पॅनच्या डेटाबेसमध्ये पत्त्याचा बदल

करणे अनिवार्य आहे आणि त्यासाठी कंपनी निबंधकाकडे निर्धारित नमुन्यात (फॉर्म १८) माहिती द्यावी लागते आणि त्या आवश्यकतेची पूर्तता केल्यानंतर, मूल्यांकनकर्त्याने त्या दस्तऐवजाच्या प्रतीसह विभागाकडे संपर्क साधणे आणि विभागाच्या पॅन डेटाबेसमध्ये पत्त्याचा बदल करण्यासाठी अर्ज करणे आवश्यक आहे, जे या प्रकरणात मूल्यांकनकर्त्याने केले नाही.

८. आता मूल्यांकनकर्त्याच्या वतीने केलेल्या सादरीकरणाबाबत, की मूल्यांकन वर्ष २००४-०५ आणि २००५-०६ साठी, संप्रेषणे आणि मूल्यांकन आदेश नव्या पत्त्यावर पाठवले गेले होते आणि त्यामुळे मूल्यांकन अधिकाऱ्यास नवा पत्ता माहिती होता, याबाबत महसूल विभागाने याचे पुरेसे स्पष्टीकरण दिले आहे.

९. वरील नोंदवलेल्या आमच्या निष्कर्षांच्या आधारे, उच्च न्यायालयाने दिलेले आव्हानित निकाल आणि आदेश तसेच विद्वान आयकर आयुक्त (अपील) आणि आय.टी.ए.टी. यांनी वरील कारणास्तव मूल्यांकन आदेश कायद्याच्या दृष्टीने चुकीचा आहे असे ठरवणारे आदेश टिकवता येणार नाहीत आणि ते रद्द करणे आणि बाजूला ठेवणे योग्य आहे . विद्वान आयकर आयुक्त (अपील) यांनी इतर आधारांवर गुणवत्तेचा विचार केलेला नाही आणि अपीलचा गुणवत्तेनुसार विचार केलेला नाही, त्यामुळे हे प्रकरण विद्वान आयकर आयुक्त (अपील) यांच्याकडे कायद्याप्रमाणे गुणवत्तेनुसार विचार करण्यासाठी परत पाठवणे आवश्यक आहे.

१०. त्यानुसार, सध्याचे अपील मंजूर करण्यात आले आहे. उच्च न्यायालयाने दिलेले आव्हानित निकाल आणि आदेश तसेच आयकर आयुक्त (अपील) आणि आय.टी.ए.टी. यांनी दिलेले आदेश याद्वारे रद्द करण्यात येत आहेत आणि बाजूला ठेवण्यात येत आहेत. हे प्रकरण विद्वान आयकर आयुक्त (अपील) यांच्याकडे इतर आधारांवर अपीलचा गुणवत्तेनुसार विचार करण्यासाठी, कायद्याप्रमाणे, परत पाठवण्यात येत आहे. खर्चा बाबत कोणतेही आदेश नाहीत.

अपील मंजूर करण्यात आले.

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.